

Vadas József

Diptichon a kortársaknak

Remekül rendez kiállítást Néray Katalin. Bravúros stílusérzékét dicséri, ahogy ugyanannak a két színnek – a feketének és a kadmiumsárgának – a jegyében először kiválasztja, majd egymás közelébe telepíti a máskülönbén nagyon különböző műveket: Klimó Károly gyűröttén beszédes festményét, Halász Károly mértani alakzatokra helyezett egzakt testrészeleteit, Fehér László kontúrjaiban is realista lélekábrázolásait, Trombitás Tamás vaslemezen fénylő rézplasztikáját.

S természetesen nem csupán ezt a négyet; hasonló komponáltsággal rendezte el a többi, mind a nem egészen száz másik művet, amely a decemberben nyílt kortárs művészeti múzeum első kiállításán ad áttekintést a magyar művészet kilencvenes évtizedéről.

Vannak itt olyan művészek (Drozdik Orsolya), akik egész termet kaptak, de nem ez a jellemző. A többség egyetlen munkával vagy összetartozó sorozattal van jelen. Néray az áttekinthetőség érdekében kisebb-nagyobb együtteseket alakított ki belőlük.

Így került egymás mellé például a monokrómia bűvöletében alkotó Szikora Tamás, Váli Dezső és Schmal Károly, illetve a finom nűnyszokat sorozatokkal szemléltető műveikkel szemben az ugyancsak szerialitással dolgozó König Frigyes, melléjük a szintúgy a fakturális szépségnek elkötelezett Tolvaly Ernő és Molnár Péter. Ha pedig nem volt lehetőség a képek és szobrok összekapcsolására, akkor a rendező arra törekedett, hogy semmi ne zavar-

ja meg érvényesülésüket. Az egymás mellé kerülő darabok forma- és színvilága, anyaga, tömege és kontúrja véletlenül se vetüljön rá szomszédjára.

A kiérlelt látvány mögött a koncepció is egyértelmű. Néray nem a kilencvenes évek magyar művészetét tárja a közönség elé; megjegyzem, ehhez három ekkora múzeum sem lett volna elegendő. Programja ennél jóval szerényebb, de annál határozottabb: csupán azt mutatja be, ami szerinte újdonság – szellemi reveláció – volt az elmúlt néhány esztendőben. Így aztán idősebb mesterekkel alig találkozunk; az úgynevezett „nagy generáció” képviselőiből is csak néhánynak jutott itt hely. A teret a negyven-ötven esztendő művészek töltik meg, s még – nálunk szokatlan módon – főiskolát nemrég végzett, harmincesztendő alkotók (Veress Zsolt, Szűcs Attila) is bevonulhattak a maradandóság hivatalos szentélyébe.

A vita – erről a válogatási szempontról – már a megnyitón elkezdődött. Nemcsak lelkes fogadtatással talákoztam ugyanis, hanem kétkezdőkkel és kérdésekkel is szembesülhetett a múzeumavatás tényétől legalábbis egyhangúan lelkes és erről elképesztő tolongással ta-

núskodó közönség. Ha egy emelettel lejjebb, Lakner László és Erdély Miklós, Helen Delpert és Georg Baselitz művei között két kései Picasso is helyet kaphatott a Ludwig Múzeum hatvanas-hetvenes évtizedekről beszámoló tárlatán, akkor mi vajon miért fosztottuk-fosztjuk meg magunkat a nagy öregektől? Bartha Lászlótól és Gyarmathy Tihamértól. Vagy a fiatalabb, de már ugyancsak nyugdíjas életkorú Schéner Mihálytól és Kokas Ignáctól. Ráadásul Néray hiába szeretné, nem tudja elképzelését maradéktalanul megvalósítani, mert a művészettörténeti folyamatok nem évtizedekhez kötődnek. Gyönyörűek Váli Dezső új képei, csakhogy stílusuk a nyolcvanas években alakult ki. Ugyancsak öröm Keserő Ilona szép munkáját látni, de hozzá kell tennünk: hetvenes évekbeli önmagához kanyarodott vele vissza.

Az idő – szoktuk mondani – sok mindent megold. Nem is nagyon sokára már nem azon polemizálunk majd: mi tartozik még a nyolcvanas évtizedhez, és mi kezdődött a kilencvenesben; inkább az lesz a nagy kérdés: mi állta ki az idő próbáját. Néray kiállításának tanúsága szerint ma a magyar művészet nincs lépéshátrányban. Hogyan is lehet-

ne, hiszen többen – például a már említett Drozdik vagy Böröcz András – éppenséggel a világ művészeti centrumaiban élnek-dolgoznak? S az itthon élők is pontosan tudják, mi történik idegenben. A születő információs társadalomban létkérdés a tájékozódás és szükséges a tájékozottság. De az üdvösséghez ez még kevés.

Amikor jó húsz évvel ezelőtt a magyar művészet (ismét) bemutatkozott a világnak, az a hír járta, hogy nem annyira az avantgárdnak nevezett modernjeink arattak sikert Londonban, hanem egy vásárhelyi festő, nosztalgikusan neoreneszánsz parasztimázsával. Ez természetesen a közönség reakciója volt: olyasmit látott, amivel odahaza addig nem találkozott, s ami – mi ma már tudjuk – ugyancsak múlandónak bizonyult. A provincializmus bájos egzotikum, amelyet egykor még a nyugati terepen tájékozódó Pernecky Géza is értékelt, szinte törvényszerűen fulladt érdektelen manírba. Az egyetemességgel szemben ugyanis nem az elzárkózás, hanem az egyéniség megőrzése és az eredetiség kimunkálása az egyetlen lehetséges alternatíva. Vonatkozik ez egészében a magyar művészetre is, amelyet Néray – nagyon helyesen – nem steril önmagában kíván gyűjteni és a közön-

ségnek bemutatni. Mint nyilatkozta, az a célja, hogy a hazai művek a közép-európai térség és a nagyvilág hasonló produkcióinak társaságában kapjanak intézményében nyilvánosságot.

Ugyancsak az elmúlt hetekben nyílt meg a Kortárs Magyar Képtár, amelyet a Damjanich utca 12-ben hívott életre a Körmen di Galéria. Első körútjárásra akár ellenkortárs múzeumnak is tekinthetnénk, hiszen sok olyan művész szerepel itt – Gyarmathy Tihamértól Kokas Ignácon és Sváby Lajoson át Schéner Mihályig – nem is csupán egyetlen művel, hanem egész kollekcióval, akiket a Néray-féle kilencvenes évek kiállításán hiába is keresnénk. Legalábbis így indul a gyűjtemény. Mert ahogy haladunk előre az időben, változik a kép. Ahogy közeledünk a kilencvenes évekhez, úgy kezd hasonulni a névsor. Váli Dezső, Fehér László, Pauer Gyula, Haraszty István, Klimó Károly, Mata Attila művei tanúsítják, hogy egy érezhetően más (konzervatívabb) ízlésű és más (képtár) koncepciójú galéria-gyűjtő személyes elfogultságoknak is teret engedő és a nemzetközi trendekre csak távolról figyelő gyűjteménye sem függetlenítheti magát az értékrendtől mint realitástól. Persze, a különbségek a párhuzamosságok tükrében csak még szembetűnőbbek. Tölg-Molnár Zoltán, Szabó Tamás, Budapesti Tibor munkáinak biztonsága szerint e kiállítás rendezőjének – Egrý Margitnak – némiképp más képe van a kortárs művészetről. Ne bosszankodjunk, s az elhamarkodott ítélkezéstől is jobb, ha tartózkodunk. Inkább a ver-sengésnek örüljünk. Csak nyerhetünk vele.